

Motion till riksdagen

1989/90:Sf65

av Gullan Lindblad m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:145 Höjt
pensionstillskott och förbättringar av vissa andra
folkpensionsförmåner

Inledning

Riksdagen fattade i december 1989 vid behandlingen av proposition 1989/90:52 beslut att bortse från prisförändringar, som följer av vissa ändringar i samband med skatteomläggningen 1990 och 1991, vid beräkningen av basbeloppet fr.o.m. 1991.

Förändringen motiverades med att den skulle bidra till finansieringen av skatteomläggningarna. Pensionärerna anses nämligen ha fått och få del av skattesänkningarna 1990 respektive 1991.

För de pensionärer som har lägst inkomster och som således erhåller ytterligt begränsade skattesänkningar genom skatteomläggningarna föreslås dock vissa regeländringar vid beräkning av pensionstillskottet. Moderata samlingspartiets ställningstaganden till dessa förslag återfinns i motion 1989/90:Sf64. I denna motion kommer vi endast att behandla vissa principfrågor, som hänger samman med de ändringar som föreslås i proposition 1989/90:145 vid beräkning av basbelopp m.m.

Ändringarna i reglerna vid beräkning av basbeloppet får effekter *dels* i alla de kontrakt av försäkringsmässig och civilrättslig natur som är bundna till basbeloppets utveckling, *dels* i den långsiktiga utvecklingen av ATP-systemets kompensationsnivå, *dels* för de s.k. minimipensionärernas grundtrygghet.

Förändringar av basbeloppsberäkningarna har skett vid ett antal tillfällen under 1980-talet. I proposition 1980/81:20 föreslogs att vissa förändringar i energipriserna icke skulle tillåtas slå igenom. I proposition 1982/83:55 beslutades att basbeloppet inte skulle påverkas av prishöjande devalveringseffekter. Ett enhälligt finansutskott (FiU 1983/84:18) var ense om att manipulering med basbeloppet skapar betydande problem och krävde att regeringen skulle tillsätta en utredning om redovisning av ett okorrigerat basbelopp. Regeringen tillsatte aldrig denna utredning, trots riksdagens beställning. Den avskrevs 1988 som onödig och ointressant, eftersom basbeloppet hade återställts genom förslaget i proposition 1987/88:121 om extra höjning av detta.

I proposition 1989/90:52 och följande riksdagsbeslut och i proposition 1989/90:145 finns återigen förslag om ändrade basbeloppsregler.

I motion 1980/81:75 av Sven Aspling (s) m.fl. utsattes förslaget i dåvarande regeringens proposition om regeländringar vad gäller basbeloppet för mycket hård kritik. Motionärerna anförde:

— — — att basbeloppet används i en rad sammanhang. Det gäller många fler lagar och författningar än de som nu förelagts riksdagen. Det gäller vidare också t.ex. i fråga om olika avtal av trygghetskaraktär på arbetsmarknaden som slutits mellan parterna i fråga om privata avtal och överenskommelser. Införandet av ett nytt basbelopp, vars materiella värde är ett annat och sämre än det nu gällande, kommer att skapa en rättsosäkerhet om innebörden av avtal och överenskommelser. Många människors förmåner och trygghet står därför på spel.

Antalet avtal utanför det offentliga pensionssystemet som knyts till basbeloppet har snarare ökat än minskat under det senaste decenniet. De påpekanden som återfanns i den nu citerade motionen har än mer fog för sig i dag än för tio år sedan.

Långsiktiga effekter på pensionssystemet

De föreslagna statliga skattesänkningarna finansieras med höjda indirekta skatter och sänkta subventioner. Denna finansiering påverkar konsumentprisindex och då också basbeloppet vid tillämpning av tidigare regler. Om "allt annat är lika" innebär detta att pensionärerna genom basbeloppet skulle få kompensation för skatteomläggningens kostnader och samtidigt få skattesänkningar.

Antagandet om "allt annat är lika" utgör en oerhört stor förenkling. Skatteomläggningen kommer med stor sannolikhet inte endast formellt utan också reellt att skapa en prispress uppåt. Detta kommer – som vi redan nu ser – att leda till kompensationskrav från löntagarnas sida. Högre kostnader kommer att ge ytterligare inflationsförväntningar och snabbt påverka den inhemska prisnivån. Urholkningen av basbeloppet kommer att få betydande effekter för ATP-pensionernas långsiktiga nivå. Här kan inte heller förändringar av pensionstillskotten och reglerna för förtidspensionerna påverka värdebeständigheten eller för att använda de ord som Sven Aspling (s) m.fl. använde i ovan citerade motion: "Genom reglerna om värdesäkring enligt nuvarande metod skall pensionärerna – både folkpensionärer och ATP-pensionärer – vara förvissade om att deras reella köpkraft behålls även om priserna stiger – — — Syftet med dem (pensionstillskotten) har däremot aldrig angetts vara att utgöra en kompensation för en urholkad värdebeständighet."

Ändrade regler för pensionstillskott

Enligt proposition 1989/90:145 höjs pensionstillskottet till 54 procent av basbeloppet samt till 104 procent om det utgår som tillägg till folkpensionen i form av förtidspension.

Det hävdas i propositionen att ändringarna ger full kompensation till minipensionärerna. Så är dock inte fallet. Uppräkningen av pensionstillskottet

från 50 till 54 procentenheter av basbeloppet och motsvarande uppväger inte de försämringar som uppkommer till följd av de ändrade reglerna för basbeloppsberäkningen. Det betyder att basbeloppet för 1991 kommer att bli ca 3 procent lägre än det borde ha varit och följande år hela 6,5 procent. Detta framgår av följande beräkningar:

Med de gamla reglerna skulle minimipensionärerna erhålla en pension motsvarande 144 procent av basbeloppet. Med regeringens ändringsförslag motsvarar det "nya" basbeloppet endast 140,25 procent av det "gamla", nämligen 150 procent av 93,5 procent av helt basbelopp. Detta innebär en försämring fr.o.m. år 1992 med 3,75 procent i jämförelse med tidigare använda regler eller med ca 1 350 kronor.

Slutsatser

Moderata samlingspartiet har under lång tid konstaterat att skatteomläggningar, hur genomgripande de än är, inte kan lösa Sveriges ekonomiska problem, eftersom dessa har sitt ursprung i ett extremt högt skattetryck. Vår strategi för svensk skattepolitik är således en helt annan.

Även om vi bortser från dessa djupgående skillnader är ändå regeringens behandling av pensionerna och pensionärernas skattekompensation samt ändringen av basbeloppsberäkningarna principiellt felaktiga.

Reglerna för basbeloppet bör i princip ligga fast. Anser regeringen att pensionärernas pensioner bör reduceras som ett led i den ekonomiska politiken och/eller skattepolitiken bör detta ske öppet. Detta kan åstadkommas tekniskt på två sätt:

1. Pensionerna beräknas med utgångspunkt från tidigare gällande regler, varefter de öppet reduceras med den "skatteeffekt" som pensionärerna inte bör kompenseras för. Denna beräkningsmetod kan jämföras med regler om uttagsprocent inom skattelagstiftningen.

2. Basbeloppet ändras med ett okorrigerat basbeloppsindex, som räknas fram parallellt med basbelopp enligt nya regler. Härigenom skulle pensionärer, blivande pensionärer samt alla de som har kontrakt knutna till basbeloppet få möjlighet att på ett förståeligt och pedagogiskt sätt se vad de föreslagna förändringarna får för reella effekter.

ATP-systemet visar nu allt fler svagheter. Regeringen har uppenbart insett detta och försöker nu successivt att försäkra och förändra de offentliga pensionerna. En omläggning av pensionssystemet bör inte ske på detta för allmänheten fördolda sätt. Regeringen hindrar då människorna att fatta rationella beslut när det gäller att trygga den egna och familjens ålderdom. En öppen redovisning av den gradvisa försämringen skulle däremot öka människors beredskap för en omläggning av pensionssystemen. Eftersom förändringstiden inom ett pensionssystem av nödvändighet måste vara lång, om acceptabla rättssäkerhetsaspekter skall tillgodoseas, är det viktigt att vi alla har en psykologisk beredskap inför denna typ av förändringar.

Vid den typ av regeländringar av basbeloppet som regeringen föreslår i proposition 1989/90:145 måste minimikravet vara framräkning av ett okorrigerat basbelopp, dvs. ett basbeloppsindex beräknat enligt tidigare regler. Andras spelreglerna måste medborgarna ges möjlighet att utläsa både de

kort- och mera långsiktiga konsekvenserna av detta. Att regeringen bryter mot denna viktiga grundregel framgår inte minst av regeländringarna för pensionstillskotten. Brott mot de nu framförda principerna att regeländringar skall göras genomskinliga och förståeliga är en fråga med betydande konsekvenser. Tilltron till det politiska systemet och de styrande politikernas ärlighet och goda vilja kan annars urgröpas. Detta kan få svåra konsekvenser för samhällsklimatet.

Frågan om en beräkning av ett okorrigerat basbelopp kan måhända uppfattas som liten och teknisk. Det är en felsyn. Den har betydligt större betydelse och längre räckvidd än vad som framgår av en yttlig analys.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs
att riksdagen hos regeringen begär förslag om okorrigerat basbeloppsindex i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 2 maj 1990

Gullan Lindblad (m)

Margit Gennser (m)

Bertil Persson (m)

Göran Åstrand (m)

Hans Dau (m)

Karl-Gösta Svenson (m)